

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING IJTIMOIIY MOSLASHUVI JARAYONI MOHIYATI

Maqsuda Norbosheva

*Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrası
dotsenti, PhD*

Maktabgacha yosh davridagi bolalarga ta'lim berish va tarbiyalashdan ko'zlangan maqsad, ularni qurshab turgan atrof-olamga, dunyoga kirishga yangi qadamdir. Bolalarning ijtimoiy moslashuvi jarayonlarini optimallashtirishda muhim rol maktabgacha ta'lim muassasalariga tegishli bo'lib, u erda shaxsning faol shakllanishi sodir bo'ladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy moslashuvi jarayonining mohiyatini o'rganish, uni qiyinlashtiradigan tashqi va ichki omillarni tahlil qilish psixologik va pedagogik amaliyotning asosiy "Bolalarni jamiyatda to'liq integratsiyaga qanday tayyorlash kerak?" degan savoliga javob berish imkoniyatidir.

Maktabgacha yosh-har bir inson hayotining yorqin, noyob sahifasi hisoblanib, aynan shu davrda ijtimoiylashuv jarayoni boshlanadi, bola hayotning yetakchi sohalari: odamlar dunyosi, tabiat, ob'ektiv dunyo bilan aloqasi, shuningdek, madaniyat, umumiy insoniy qadriyatlar bilan tanishish shakllanadi.

Maktabgacha bolalik davri-bu shaxsning dastlabki shakllanishi, bolaning o'zini o'zi anglashi va individualligi asoslari davridir.

Ijtimoiylashuv institutlarining ta'siri tashqi omil bo'lib, bolaning ijtimoiylashuvining mazmuni va shakllarini, uning ijtimoiy kompetensiyasini shakllantirish yo'nalishlarini taqdim etadi. Shaxsni ijtimoiylashtirishning eng muhim vazifalaridan biri bo'lgan maxsus ijtimoiy institutlarda maktabgacha ta'lim muassasalari, maktab, kasb-hunar ta'limi muassasalari, bolalar va yoshlar tashkilotlari va birlashmalari, oilada olib boriladi. Ijtimoiylashuvning ichki omillariga bolaning o'zi, yoshi va individual xususiyatlari kiradi, ular ijtimoiy munosabatlar tajribalarining subyektiv tizimida va dunyo manzarasini shakllantirishda namoyon bo'ladi.

Pedagogika va psixologiyada "ijtimoiylashuv" tushunchasi "tarbiya", "ta'lim", "shaxsni shakllanish" va "rivojlantirish" kabi tushunchalar bilan bog'liq. Shunday qilib, ijtimoiylashuv - bu ta'lim va tarbiya faoliyati ta'siri ostida sodir bo'ladigan shaxsni shakllantirish va rivojlantirish jarayonidir.

Shaxsning ijtimoiylashuv darajasi uning jamiyatdagi hayotga moslashuvining muhim mezonidir. Psixolog olim L.S.Vygotskiy ta'biricha, psixikaning madaniy-tarixiy rivojlanishi nazariyasida rivojlanishning ijtimoiy holati ma'lum bir davrda rivojlanishda sodir bo'ladigan barcha dinamik o'zgarishlarning boshlang'ich nuqtasini anglatadi. U ushbu shakllarni va shu yo'lni

belgilaydi, shundan so'ng bola yangi shaxsiy xususiyatlarga ega bo'ladi, ularni haqiqatdan, rivojlanishning asosiy manbai sifatida, ijtimoiy rivojlanish individual bo'lib qoladigan yo'ldan oladi.

"Ijtimoiylashuv" tushunchasi ijtimoiy guruhga va umuman jamiyatga xos bo'lgan madaniyat tushunchasiga kiradigan ma'lum bir bilim, me'yorlar, qadriyatlar, munosabat, xulq-atvor namunalarini shaxs tomonidan assimilyatsiya qilish jarayonini umumlashtirilgan shaklda tavsiflaydi. Bu shaxsning ijtimoiy munosabatlarning faol subyekti sifatida ishlashiga imkon beradi. Ijtimoiylashuvni garchi u ushbu jarayonlarni o'z ichiga olsa-da, ta'lim va tarbiya bilan cheklash kerak emas.

Shaxsning ijtimoiylashuvi o'z-o'zidan paydo bo'ladigan ijtimoiy nazorat qilinadigan va yo'naltirilgan, tashkil etilgan va o'z-o'zidan paydo bo'ladigan ko'plab sharoitlarning kombinatsiyasi ta'siri ostida amalga oshiriladi. Bu shaxsning turmush tarzining atributidir va uni uning sharti va natijasi deb hisoblash mumkin. Ijtimoiylashuvning ajralmas sharti-bu shaxsning madaniy o'zini o'zi anglashi, uning ijtimoiy takomillashtirish bo'yicha faol ishi hamdir.

Adabiyotlar

1. Narbasheva M.A. Psixodiagnostika va eksperimental psixologiya. T: kitob-nashr. 2022
2. Norbosheva, M. (2024). ПСИХОЛОГИНГ КОНСУЛЬТАЦИЯДА МИЖОЗ РУҲИЙ ТАНГЛИГИНИ БАРТАРАФ ЭТИШ ТЕХНИКАСИ. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 513-518. извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/9907>
3. Fayziyeva, N. (2024). YOSHLARNI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASHNING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK MUAMMOLARI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 4(2), 149-155. извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/9805>